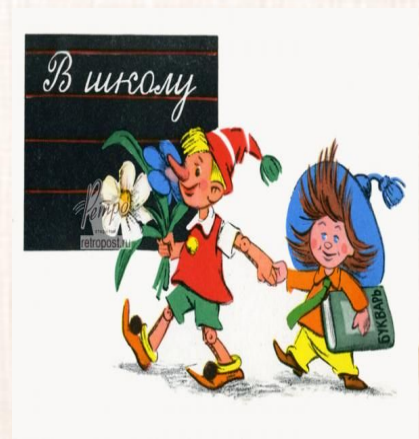

ПОНЯТТЯ ГОТОВНОСТІ ДІТЕЙ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

**Бути готовим до школи – не
значить уміти писати, читати і
рахувати. Бути готовим до
школи – значить бути готовим
всьому цьому навчитися.**

Венгер Л. А.

ПИТАННЯ

1. Мета і завдання курсу «Підготовка дитини до школи».

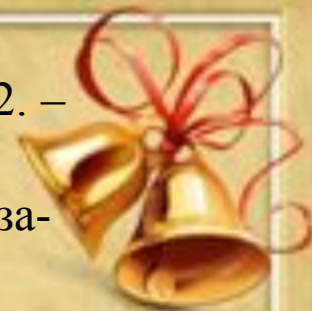
2. Поняття «готовність дітей до школи».

3. Реалізація принципу наступності між дошкільною освітою та початковою освітою.

4. Характеристика основних компонентів готовності до шкільного навчання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

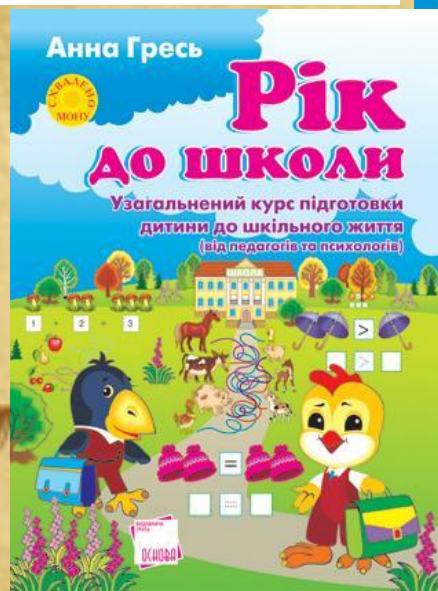

- Авраменко Н. К. Підготовка дитини до школи / Н. К. Авраменко. – М., 1992. – 48 с.
- Анісімова Г.О. Крок до школи / Г. О. Анісімова, Н. Р. Пучина. – Д.: «Генеза-Південь», 2002. – 43с.
- Гончаренко С. А. Визначення готовності дитини до шкільного навчання: Методичні рекомендації / С. А. Гончаренко, Л. О. Богуславська, Н. О. Кондратенко. — К.: 2000. — 69 с.
- Готовність дитини до школи / Упоряд. Л. Богуславська, Т. Гончаренко, Л. Кондратенко / За ред. С. Максименка, О. Плавник – К., 2004. – 112 с.
- Готовність дитини до школи / Упоряд. С. Максименко, К. Максименко, О. Плавник. – К. : Мікрос-СВС, – 2003. – 112 с.
  - Готуємо дітей до школи. Методичний порадник. – Кривий Ріг, 2009. – 31с.
  - Завтра в школу / За ред. В. К. Котирло. – К., 1977. – 152с.
  - Кашуба Л. І. Підготовка до школи дітей шестирічного віку / Л. І. Кашуба. – Тернопіль: Мальва-ОСО, 2007. – 128с.
  - Фадєєва Т. О. Наступність між дошкільним та початковим навчанням. – Кіровоград: РВЦ КДПУ, 2002. – 226с.
  - Федорович Л. О. Час до школи. Навчальний посібник для підготовки дітей до школи / Л. О. Федорович. — Полтава: Полтавський літератор, 1994. — 104 с.
  - Хронюк І. Є. Перші кроки до школи: Методичний посібник / І. Є. Хронюк. – Сквиря: «Джерело», 2013. – 63 с.

Скористайтесь

Мета курсу: дати студентам
напрямую підготовки «Дошкільна
освіта» та «Початкова освіта»
знання про формування готовності
дітей до навчання в школі; навчити
розробляти і впроваджувати у
навчальний процес методики
визначення готовності
дитини до шкільного
навчання.

Завдання курсу:

- розкрити поняття готовності дітей до шкільного навчання;

- охарактеризувати зміст та основні компоненти готовності до шкільного навчання: фізіологічна готовність; фізична готовність; психологічна готовність; емоційно-вольова; мотиваційна готовність; інтелектуальна (розумова) готовність; комунікативна готовність; особистісна готовність; моральна готовність;

- з'ясувати шляхи формування компонентів готовності у дошкільному закладі та основні причини невідповідності дітей до шкільного навчання;

- ознайомити із методиками визначення готовності дитини до шкільного навчання;
- дати студентам систему знань у галузях розвитку мовлення і підготовки до засвоєння грамоти; підготовки до навчання письма; ознайомлення з навколишнім світом; математичного розвитку та роботи з дитячою книгою дітей старшого дошкільного віку;
- охарактеризувати роль сім'ї у навчанні та вихованні дітей; готовність батьків до навчання дітей у школі;
- формувати в студентів творче мислення на основі розширення загального наукового світогляду в галузі підготовки дітей до навчання у школі.

На основі отриманих теоретичних знань і практичних умінь з курсу студенти напряму підготовки «Дошкільна освіта» та «Початкова освіта» повинні **знати:**

- характеристику поняття «готовність дітей до шкільного навчання»;
- зміст та основні компоненти готовності до шкільного навчання;
- особливості фізіологічної та фізичної готовності дитини до навчання в школі;
- зміст психологічної готовності дітей до шкільного навчання;
- характеристику емоційно-вольової та мотиваційної готовності дитини до навчання в школі;
- особливості інтелектуальної (розумової) готовності дітей до шкільного навчання;

- зміст комунікативної, особистісної та моральної готовності дитини до навчання;
- шляхи формування компонентів готовності у дошкільному закладі та основні причини невідповідності дітей до шкільного навчання;
- методики визначення готовності дитини до шкільного навчання;
- особливості розвитку мовлення і підготовки до засвоєння грамоти; підготовки до навчання письма; ознайомлення з навколишнім світом; математичного розвитку та роботи з дитячою книгою дітей старшого дошкільного віку;
- роль сім'ї у навчанні та вихованні дітей; готовність батьків до навчання дітей у школі.

Базові знання з дисципліни є підґрунтям для формування у студентів практичних умінь, які утворюють навчальну категорію **вміти**, що складається з наступних підрозділів:

- описувати й аналізувати зміст, основні компоненти та шляхи формування готовності до шкільного навчання;
- характеризувати особливості розвитку мовлення і підготовки до засвоєння грамоти; підготовки до навчання письма; ознайомлення з навколишнім світом; математичного розвитку та роботи з дитячою книгою дітей старшого дошкільного віку;
- застосовувати методики визначення готовності дитини до шкільного навчання;
- описувати роль сім'ї у навчанні та вихованні дітей; аналізувати готовність батьків до навчання дітей у школі.

Вступ до школи – переломний момент у житті дитини. Він пов’язаний з новим типом стосунків з оточенням (ровесниками й дорослими), новим видом основної діяльності (навчальної, а не ігрової). У житті дитини змінюється все: обов’язки, оточення, режим. Це “кризовий період” у житті дитини, і ця “криза” виявляється в тому, що свої ігрові потреби дитина має задовольняти навчальними способами.

Чим краще дитина буде підготовлена до школи психологічно, емоційно і інтелектуально, тим впевненіше вона себе відчуватиме, тим легше у неї пройде адаптаційний період в початковій школі.

Готовність дитини до школи – це необхідний і достатній рівень психологічного розвитку дитини для засвоєння шкільної програми в умовах навчання в колективі однолітків.

**НАСТУПНІСТЬ
РОЗГЛЯДАЮТЬ як
закономірність психічно-
фізичного розвитку; як умову
реалізації безперервної освіти; як
принцип навчання і виховання**

Вкрай важливо зробити безболісним для дитини перехід від однієї вікової сходинок до наступної, максимально зблизити умови розвитку, виховання і навчання старших дошкільників і молодших школярів.

Наступність у роботі вихователів та вчителів початкових класів:

Питання наступності в роботі вихователів старших груп та вчителів початкових класів вирішуються в руслі поєднання зусиль щодо здобуття високоякісної освіти дошкільників як обов'язкової первинної складової частини безперервної освіти. Проводиться вона згідно зі спільним планом з наступності.

Складові наступності :

- ділове співробітництво між педагогами дошкільного підрозділу і вчителями початкових класів ;
  - методична робота;
- спільна робота вихователів та практичного психолога школи;
  - робота за батьками майбутніх першокласників як з педагогічними партнерами;
  - адаптація до початкової школи;
  - психолого-педагогічні рекомендації щодо розв'язання проблеми шкільної дезадаптації.

Шляхи реалізації наступності та перспективності:

Психологічний аспект:

- вивчення особливостей розвитку дітей на перехідному етапі;
- визначення специфіки переходу від ігрової до навчальної діяльності;

Методичний аспект:

- взаємне ознайомлення з методами і формами навчально-виховної роботи в старшій групі дошкільного закладу та в 1-му класі школи;
- забезпечення наступності щодо методів та прийомів роботи з дітьми з розвитку мовлення, математики, ознайомлення з навколишнім, фізичного, естетичного, соціального виховання.

Практичний аспект:

- попереднє знайомство вчителів із своїми майбутніми учнями;
- кураторство вихователями своїх колишніх вихованців.

Пріоритетні напрямки наступності:

Перший напрямок - це узгодити мету на дошкільному і початковому шкільному рівнях.

Другий напрямок - збагатити освітній зміст у початковій школі.

Третій напрямок - удосконалити форми організації і методи навчання як у дошкільних закладах, так і в початковій школі.

Наступність у змісті дошкільної та початкової освіти

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні

Державний стандарт початкової загальної освіти

Сфери життєдіяльності:

- Природа
- Культура
- Люди
- Я Сам

Освітні галузі:

- Мови і література
- Мистецтво
- Математика
- Здоров'я і ф.к.
- Технологія
- Людина і світ

Мовленнєва, пізнавальна, фізична, соціально-моральна, емоц.-ціннісна, худ.-естет., креативна лінії розвитку

Навчальні предмети

Форми здійснення наступності

Робота з дітьми

- екскурсії в школу;
- відвідування шкільного музею, бібліотеки;
- знайомство та взаємодія дошкільнят з учителями та учнями початкової школи;
- участь у спільній освітньої діяльності, ігрових програмах;
- виставки малюнків і виробів;
- зустрічі та бесіди з колишніми вихованцями дитячого саду (учні початкової та середньої школи);
- спільні свята і спортивні змагання дошкільнят та першокласників;
- участь у театралізованій діяльності.

Взаємодія педагогів

- спільні педагогічні ради (ДНЗ і школа);
- семінари, майстер-класи;
- круглі столи педагогів ДНЗ та вчителів школи;
- психологічні тренінги для вихователів та вчителів;
- проведення діагностики по визначенню готовності дітей до школи;
- взаємодія психологів ДНЗ і школи;
- відкриті покази освітньої діяльності в ДНЗ і відкритих уроків в школі;
- педагогічні та психологічні консилиуми.

Співпраця з батьками

- спільні батьківські збори з педагогами ДНЗ та вчителями школи;
- консультації з педагогами ДНЗ і школи;
- зустрічі батьків з майбутніми учителями;
- дні відкритих дверей;
- анкетування, тестування батьків для вивчення самопочуття сім'ї напередодні шкільного життя дитини і в період адаптації до школи
- ділові ігри, практикуми.

Екскурсія до школи

Запрошення першокласників на театралізовані вистави

Методична робота здійснюється через проведення семінарів– практикумів, бесід, методичних зустрічей для педагогів школи і дошкільного закладу, де обговорюються питання :

- *Адаптація школярів 1-х класів до навчання в школі;*
- *Психологічна готовність дитини до школи;*
- *Завдання дошкільного закладу і сім'ї у підготовці дітей до школи.*

Спільні методичні заходи

Взаємовідвідування занять

Спільні батьківські збори

Структура готовності дітей до шкільного навчання

Загальна готовність

- фізична;
- фізіологічна;
- психологічна:
  - мотиваційна,
  - емоційно-вольова;
  - інтелектуальна;
  - соціальна.

Спеціальна готовність:

- навчання грамоти та розвиток мовлення;
- підготовка руки до письма;
- формування логіко-математичної компетентності;
- формування уявлень про навколишній світ.

Готовність дитини до школи

**Шкільна
зрілість**

**Фізична
готовність**

**Психологічна
готовність**

Здоров'я

Інтелектуальна

**Емоційно-
вольова**

Соціальна

Вирішення питання готовності дитини до школи безпосередньо пов'язане та підпорядковане стратегічній освітній політиці дошкільця та школи. Визначення параметрів та показників рівня готовності до шкільного навчання має посилатися на практико-орієнтовану інформацію про попередні етапи життєдіяльності дитини та зважати на вимоги школи щодо підготовки дітей; враховувати віковий ценз дітей, що приходять до школи, та їхні вікові норми психічного розвитку; орієнтуватися на прийняті стандарти освіти суміжних ступенів освіти.

Віддавати дитину до школи можна тоді, коли на момент вступу вона вже досягла відповідного фізичного віку, тобто повних шести років, за умови її психологічної, інтелектуальної та фізичної готовності.

Про фізичну готовність дитини можемо судити, зокрема за антропометричними показниками розвитку її організму.

Вік	Хлопчики			Дівчатка		
	Кількість постійних зубів	Зріст (см)	Вага (кг)	Кількість постійних зубів	Зріст (см)	Вага (кг)
6 років	1-6	111-121	19,7-24,1	1-6	111-120	19,0-23,6
7 років	5-10	117,3-127,3	20,4-28,8	6-11	115,9-126,9	20,3-28,0

Фізична готовність

Загальне здоров'я
дитини

Розвиток дрібної
моторики

Інтелектуальна готовність

пов'язана із відповідним рівнем розвитку пізнавальної сфери дитини, тобто тих процесів, завдяки яким дитина пізнає навколишній світ:

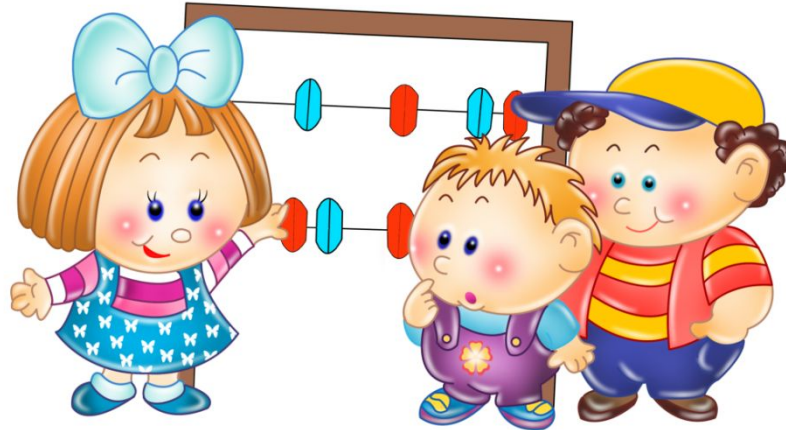
МИСЛЕННЯ

УВАГА

СПРИЙМАННЯ

УЯВА

ПАМ'ЯТЬ

МОВЛЕННЯ

Психологічна готовність

**емоційно-
вольова**

**Включає достатній розвиток
волі, послаблення
імпульсивних реакцій, вміння
керувати своїми емоціями.**

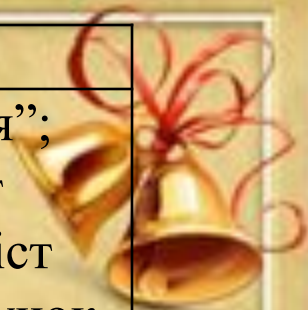
соціальна

- **адекватне сприйняття
навколишньої дійсності
й самого себе;**
- **здатність до
самоорганізації;**
- **здатність до праці й
навчання, до організації
дозвілля та відпочинку.**

Показники	6 років	7 років
Фізичні параметри	Формування первісних форм, характерних для жіночої та чоловічої конституції; довжина тіла 111 – 121 см, маса тіла 19,0 – 24,1 кг	„Період витягування”; уповільнюється ріст голови; загальний ріст збільшується за рахунок росту ніг; довжина тіла 118 – 129 см, маса тіла 21,5 – 27,9 кг
Центральна нервова система	Збільшується маса мозку до 1350 г (90% маси мозку дорослої людини); удосконалюється умовне та диференційоване гальмування, структура аналітико-синтетичної діяльності	Закінчується мієлінізація кори головного мозку; посилюється регулююча функція; зростає гальмівна роль кори головного мозку – рухи стають більш спрямованими та упорядкованими, умовні рефлексі – міцними та сталими

**Психічні сфери –
пізнавальна,
вольова, емоційна**

Усталеними та функціонально-дієвими стають образ „Я”, самооцінка, самолюбство, рівень домагань, особистісні очікування; супідрядність мотивів; довільність поведінки, нове ставлення дитини до себе, до своїх можливостей та вчинків; формується здатність до рефлексії

Підвищується здатність аналізаторів диференціювати різні властивості явищ; вдосконалюється синтезуюча діяльність; більш стійке та цілеспрямоване сприймання

Увага

Виникнення первинних форм довільної уваги; більш стійке, цілеспрямоване та категоріальне сприймання

Стабілізується здатність зосереджуватися на конкретному навчальному матеріалі, підкріплювальному різними видами унаочнення; зароджується внутрішня увага (мимовільна)

Пам'ять

Довільність процесів
запам'ятовування та
відтворення; збільшення
обсягу та міцність пам'
яті

Інтенсивний розвиток
мимовільної пам'яті;
виникнення й початкове
формування довільної
пам'яті

Мислення

Наочно-образне,
поступово
перетворюється в
словесне; здатність
оперувати не лише
поодинокими чуттєвими
образами предметів, а й
більш узагальненими
уявленнями; стає
відносно самостійним
процесом

Самостійний процес; з'
являються
роздумування,
розмірковування;
поступово стає
міркуючим;
використання мислення,
як засіб пізнання світу

**Провідна
діяльність**

Гра

Навчання

Мовлення

Здійснюється перехід від діалогічних форм мовлення до розгорнутих висловлювань, які набувають форми монологу; збагачення функцій внутрішнього мовлення; словниковий запас складає 3000-3500 слів

Активно розвивається зв'язне мовлення; розширюється словниковий запас до 3500-5000 слів; завершується формування фонетичної характеристики мовлення; удосконалення граматичного ладу мови

Уява

Розвиток репродуктивної уяви; зародження творчих форм уяви; з'являється особливий вид уяви – мрія

Поява початкових форм творчої уяви

Емоційно – вольова готовність:

- уміння керувати своєю поведінкою;
- збереження працездатності протягом навчального дня;
- емоційна стійкість (регуляція емоцій);
- довільна регуляція уваги (її концентрація, стійкість, переключення);
- уміння стримувати свої імпульси;
- уміння продовжувати дію, докладаючи до цього вольові зусилля.

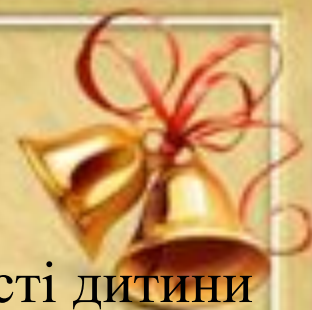
Соціальна готовність

- Адекватність
- Вміння жити й розвиватись у соціальному оточенні
- Мати відповідні навички комунікації
- Соціальна компетентність (вербальна активність, виконання вимог та дотримання правил поведінки, відстоювання власної позиції, прийняття рішень, орієнтація у просторі та часі, толерантність, емпатія)

ОРІЄНТОВНА КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА ВИВЧЕННЯ ГОТОВНОСТІ ДИТИНИ ДО ШКІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

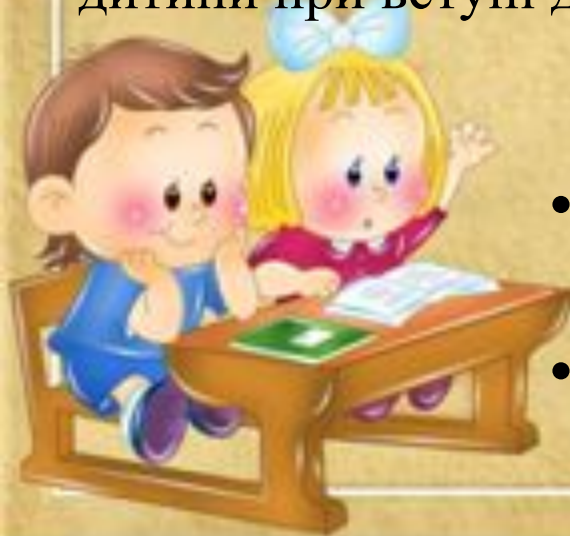

Цілі програми:

- забезпечення комплексного підходу при визначенні готовності дитини до навчання у школі;
- забезпечення якісного психолого-педагогічного обстеження старших дошкільників;
- захист прав та інтересів дитини при визначенні ступеня інтенсивності подальшої освіти в початковій ланці школи;
- здійснення наступності в роботі психологічної служби дошкільної установи і шкіл району з метою попередження повторного тестування дитини при вступі до школи.

Завдання дослідження:

- визначити рівень розвитку основних компонентів шкільної готовності дитини;
- скласти прогноз її подальшої оптимальної освіти.

Діагностичне обстеження проводиться в період березня–травня, що дає змогу вчасно надати інформацію про ступінь готовності дитини до шкільного навчання в комісію з прийому першокласників до школи району.

Обстеження дитини проводиться у звичній для неї обстановці (або у кабінеті психолога, де раніше проходили індивідуальні й групові заняття, або у груповому приміщенні в затишному куточку – наприклад, у спальні, у спеціально обладнаному для цього місці). Меблі повинні бути підібрані за зростом дітей, освітлення – достатнє, увесь необхідний матеріал підготовлений і скомпонований для зручної роботи. Процедура обстеження проводиться зранку з 9.00 до 11.00 і в другій половині дня з 15.30 до 17.00.

Усі завдання пропонуються дитині індивідуально, у певній послідовності. Час роботи з дитиною не має перевищувати вікових норм навчальної діяльності і тривати не більше 30 хв.

Тест на визначення рівня розвиненості функцій уваги може проводитися у груповій формі. Батьки дітей одержують інформацію про проведення дослідження на загальних зборах групи і під час індивідуальних консультацій. На саме тестування вони не запрошуються, але в разі потреби можуть отримати дозвіл зі згоди психолога.

Результатом обстеження дітей є висновок про ступінь готовності дитини до шкільного навчання, зроблений на основі порівняння її індивідуальних характеристик з віковими нормативами.

Висновок про ступінь готовності оформлюється у вигляді підсумкового документу у двох примірниках, один із яких видається на руки батькам, а другий зберігається в архіві психологічної служби дошкільної установи.

Біологічна зрілість дитини

Методи оцінювання біологічної зрілості дитини:

використовують філіппінський тест (попросіть дитину дістати правою рукою ліве вухо, провівши руку над головою. Успішність виконання цього завдання дитиною показує ступінь розвитку кістяка, рівень дозрівання нервової системи, здатність головного мозку сприймати і переробляти інформацію).

Зазвичай перевіряють **ступінь окостеніння кістяка лівої руки дитини**, їй пропонують покласти руку на стіл долонею вниз і по черзі піднімати пальці над столом, не відриваючи кисті од поверхні. Після цього виконати наступне завдання: повторити за дорослим двома руками вправи «Перемога» і «Ріжки».

«Перемога» – стиснути в кулак усі пальці, крім вказівного і середнього.

«Ріжки» – стиснути в кулак усі пальці, крім вказівного і мізинця.

Запропонуйте дитині виконати ці вправи до 5 разів по черзі.

Зрілість кори головного мозку: (функціонування тім'яно-потиличних відділів). Тест «Руки» (за М.Безруких, С. Єфімовою). Сядьте за столик навпроти дитини. Попросіть її простягнути вам одну руку. Затуліть від неї долоню і пальці цієї руки своєю рукою. Іншою рукою доторкніться до пальців протягнутої руки дитини. Попросіть її витягнути на іншій руці той палець, що ви торкаєте.

Шестирічна дитина вільно розрізняє великий палець, мізинець і вказівний.

«Перемога» – стиснути в кулак усі пальці, крім вказівного і середнього.

«Ріжки» – стиснути в кулак усі пальці, крім вказівного і мізинця.

Запропонуйте дитині виконати ці вправи до 5 разів по черзі.

Зрілість кори головного мозку: (функціонування тім'яно-потиличних відділів). Тест «Руки» (за М.Безруких, С. Єфімовою). Сядьте за столик навпроти дитини. Попросіть її простягнути вам одну руку. Затуліть від неї долоню і пальці цієї руки своєю рукою. Іншою рукою доторкніться до пальців протягнутої руки дитини. Попросіть її витягнути на іншій руці той палець, що ви торкаєте.

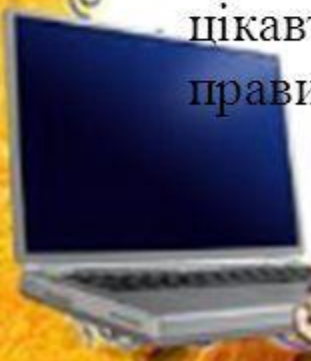
Шестирічна дитина вільно розрізняє великий палець, мізинець і вказівний.

Заповіді для мами і тата майбутнього першокласника

- Не сприймайте дитину маленькою. Давайте їй посильну роботу вдома, визначте коло її обов'язків.
- Визначте загальні інтереси у вашій сім'ї (це може бути як спільний перегляд мультфільмів, так і вирішення життєвих ситуацій – обговорення сімейних проблем).
- Залучайте дитину до економічних проблем родини. Поступово привчайте її порівнювати ціни, орієнтуватися в сімейному бюджеті.
- Не сваріть, не ображайте дитину в присутності сторонніх.
- Навчіть дитину ділитися своїми проблемами, обговорюйте з нею конфліктні ситуації, що виникли з однолітками та дорослими. Щиро цікавтеся думкою дитини, лише так ви зможете сформувати в неї правильну життєву позицію

Заповіді для мами і тата майбутнього першокласника

- Постійно говоріть із дитиною, розвиток мовлення – це запорука гарного навчання.
- Відповідайте на кожне запитання дитини, тільки в цьому випадку її пізнавальний інтерес ніколи не згасне.
- Дивіться на світ очима вашої дитини, адже бачити світ очима іншого – основа для взаєморозуміння.
- Частіше хваліть вашу дитину.
- Формуйте високий рівень домагань. Вірте, ваша дитина зможе все, потрібно тільки їй допомогти. Хваліть малюка словом, усмішкою, ласкою, ніжністю.

Заповіді для мами і тата майбутнього першокласника

- Не будуйте ваші взаємини з дитиною на заборонах. Завжди пояснюйте причини своїх вимог, якщо можливо, запропонуйте альтернативу.
- Любіть дитину, знаходьте радість у спілкуванні з нею.
- Ваша повага до дитини зараз – фундамент шанобливого ставлення до вас тепер і в майбутньому.

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ!

